

Täysistunto

Keskiviikko 28.4.2021 klo 14.01—16.30

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuntalain ja varainsiirtoverolain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 242/2020 vp
Valiokunnan mietintö HaVM 5/2021 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 5/2021 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa, edustaja Elo.

Keskustelu

16.17 **Tiina Elo vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Meillä on käsittelyssä kuntalain ja varainsiirtoverolain muuttamista koskeva hallituksen esitys. Pääosa tehtävistä muutoksista liittyy kunnan taloutta ja hallintoa sekä kuntien yhteistoimintaa koskeviin säännöksiin. Nostan tässä esiin muutaman näkökohdan liittyen asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin, jotka nostin esiin myös hallintovaliokunnan käsittelyn yhteydessä.

Ensin kuntalaisaloitteesta. Nyt esitetään, että laista poistetaan kohta, jossa on asetettu käsittelylle puolen vuoden määräaika, jos aloitteen on allekirjoittanut yli 2 prosenttia kunnan asukkaista. Jatkossa kaikki aloitteet tulee siis käsitellä ilman aiheutonta viivytystä hallintolain mukaisesti. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että demokratian toteutumisen kannalta ei ole tarkoituksenmukaista antaa pelkästään aloitteiden kannatusmäärälle korostunutta painoarvoa. Edelleen arvioidaan, että aloitteiden käsittelyn yhdenmukaistamisen voidaan arvioida parantavan osallistumisoikeuksia.

Ymmärrän tavoitteen edistää aloitteiden tasavertaista käsittelyä riippumatta aloitteen tekijöiden määrästä ja sen, että tällä esityksellä pyritään vauhdittamaan kaikkien aloitteiden käsittelyä. Silti ajattelen, että tämän kanssa ei ole ristiriidassa se, että käsittelyssä olisi painoarvoa sillä, moniko aloitteen on allekirjoittanut. Nimien kerääminen vaatii paljon työtä, ja sen huomioiminen käsittelyssä osoittaisi osaltaan arvostusta asukkaiden tekemää työtä kohtaan ja olisi näin mielestäni myös demokratian hengen mukaista.

Ajattelen, että vastaavasti kuin 50 000 nimen rajan ylittäneet kansalaisaloitteet pääsevät eduskunnan käsittelyyn, olisi perusteltua, että tietyn allekirjoittajamäärän allekirjoittaneet kuntalaisaloitteet voisivat tulla valtuuston käsittelyyn. Tämä siksi, että valtuuston käsittely on julkinen verrattuna esimerkiksi lautakunnan tai viranhaltijan käsittelyyn, ja näin asia saisi ansaitsemaansa huomiota. Toki ymmärrän ja pidän relevanttina sitä lain lähtökohtaa, että aloitteet käsittelee kunnassa toimivaltainen viranomainen, mutta viime kädessä voidaan ajatella, että kun budjettivalta on valtuustolla, niin lisärahan käyttöön liittyvien aloitteiden voidaan katsoa kuuluvan valtuuston toimivaltaan. Pidän tärkeänä sitä, että kunnissa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2021 vp

pohditaan yleisesti ottaen tätä kuntalaisaloitteiden käsittelytapaa ja viestitään siitä myös selkokielellä asukkaille. Tähän liittyen kirjassimme hallintovaliokunnan mietintöön, että kunta voi hallintosäännössään antaa tarkempia määräyksiä aloitteiden käsittelystä. Esimerkiksi kotikaupungissani Espoossa on 12:n valtuustovuoteni aikana saatu yksi kuntalaisaloite, joka keräsi nimiä yli 2 prosenttia kunnan asukkaista — se oli liki 6 000 allekirjoitusta. Tämä aloite koski kaupungin omistaman Träskändan kartanon pelastamista kuntalaiskäyttöön. Aloite käsiteltiin valtuustossa ja saikin kiitettävästi huomiota, samoin kuin myös asukkaiden tekemä laaja työ tämän kartanon puolesta.

Arvoisa rouva puhemies! Toisena asiana nostan nuorisovaltuustojen aseman. Asiantuntijalausunnoissa toivottiin lakiin kirjattavaksi nuorisovaltuuston edustajan läsnäolo-oikeudet valtuustoissa, kunnanhallituksissa ja lautakunnissa. Monissa kunnissa näin jo tehdäänkin, ja se on erittäin hyvä ja kannatettava asia, ja uskon vakaasti, että näitä päätöksiä tullaan enenevässä määrin tekemään myös jatkossa, kun kunnat ottavat toisiltaan hyvää esimerkkiä. Valiokunta kirjasi omaan lausuntoonsa, että tämä on kannatettavaa ja suotavaa.

Olemassa oleva kuntalaki on hyväksytty vuonna 2015, ja sitä on täydennetty sen jälkeen useampaan kertaan. Olisin toivonut, että tällä kierroksella olisi kiinnitetty enemmänkin huomiota asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien parantamiseen. Kuntalaki on kuitenkin tässä asiassa mahdollistava, joten kunnissa voidaan ja kannattaa parantaa asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia ja oppia toisten hyvistä käytännöistä. Näen, että kuntalaisaloite on yksi väline asukkaille tärkeiden asioiden esiinnostamiseen ja edistämiseen.

Vielä tähän Espoon esimerkkiin. Totean sen, että tietenkään se, että valtuustossa käsitellään, ei tarkoita sitä, että valtuusto yks yhteen päättää aloitteen mukaisesti. Mutta se, että siitä käydään valtuuston kesken laaja keskustelu, mahdollistaa eri näkökulmien esiintuomisen ja osaltaan sitten myös luo positiivista painetta asian eteenpäinviemiseen, jos se katsotaan yleisesti kannattamisen arvoiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

16.22 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä ehdotetaan tehtäväksi kunnan hallintoa koskevaan sääntelyyn useita sisällöllisiä ja selkeyttäviä muutoksia: aloiteoikeutta laajennettaisiin ja aloitteiden käsittelyn määräaika koskeva säännös poistettaisiin, johtajasopimusta koskevaa sääntelyä muutettaisiin johtajasopimuksen hyväksymisen osalta, hallintosääntöä koskevaa sääntelyä täydennettäisiin ja sähköisen kokouksen edellytyksistä säädettäisiin laissa tarkemmin.

Hallintovaliokunta on mielestäni ansiokkaasti ja melko laajastikin pohtinut mietinnössään kunnan toimintaa, laajemmastakin näkökulmasta. Otan nyt kuntapäätäjänä kantaa muutamaan asiaan.

Hyvä, että varallisuudenhoidon ja sijoitustoiminnan perusteista päättämisen lisäksi valtuuston tehtäviin kuuluu jatkossa rahoitustoiminnan perusteista päättäminen. Muutos todennäköisesti parantaa kunnan taloudellisten riskien hallintaa, sillä valtuuston tulee jatkossa ottaa toimivaltuuksien lisäksi selkeä kanta siihen, minkätyyppistä rahoitusta kunta käyttää, millaisia rahoitus- ja johdannaisinstrumentteja voidaan hyödyntää ja minkälaiset riskit ovat hyväksyttäviä. Kunnan varallisuudenhoidon ja rahoitus- ja sijoitustoiminnan tulisi perustua kuntastrategiaan ja palvella sen tavoitteiden toteutumista. Käytännön toimivaltaa varallisuuden hoidossa sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnassa, kuten päätökset yksittäisistä rahoitusvälineistä, toki on perusteltua kunnassa siirtää kunnanhallitukselle tai rahoitustoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2021 vp

minnasta vastaavalle viranhaltijalle. Tästä toimivallan siirrosta valtuusto päättää hallintosäännöllä.

Hallintovaliokunta on ansiokkaasti pohtinut myös kuntalaisten osallisuutta, kuten edustaja Elokin toi edellisessä puheenvuorossa esille, ja myös nuorisovaltuuston roolia ja nuorten osallisuutta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on nuorisovaltuuston roolia ehdotettu lisättäväksi ja laajennettavaksi. Tässä lakiesityksessä ei muutoksia tähän tullut, mutta valiokunta muistuttaa, että nuorisovaltuustoa koskeva säännös kuntalaissa korostaa sitä, että lasten ja nuorten kuuleminen ja osallistumismahdollisuudet eivät saa rajoittua vain nuoriso-, opetus-, liikunta- ja kulttuuritoimen asioihin. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista, ja kunnan on hallintosäännössä annettava määräykset muiden kuin jäsenten läsnäolo- ja puheoikeudesta toimieliemien kokouksissa. Kuntalain säädökset ovat siis mahdollistavia. Asian esille ottaminen tässäkin yhteydessä on tärkeää, sillä läsnäolo ja puheoikeuden antaminen nuorisovaltuuston edustajalle ainakin valtuuston ja lautakuntien kokouksiin parantaa tiedonkulkua ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia. Useimmissa kunnissa ainakin lautakuntien kokouksiin osallistuminen mahdollistuu jo nyt nuorisovaltuuston edustajalle. Nuorten eri tavoin osallistaminen ja sen tukeminen on hyvä keino saada yhteiskuntaan tulevaisuudessa aktiivisesti toimivia aikuisia. Osallisuuden lisäämiseksi samaa keskustelua tulisi käydä myös vanhus- ja vammaisneuvostojen osalta. Näiden lakisääteisten neuvostojen ääni tulisi saada paremmin kuulumaan kunnallisessa päätöksenteossa. Käytännöt tässäkin asiassa vaihtelevat paljon eri kunnissa, ja kaiken kaikkiaan kuntalaisten aloitteellisuutta ja osallisuutta tulisi lisätä ja tukea.

Ihan lopuksi pari sanaa sähköisten kokousten edellytysten selkeyttämisestä. Korona-aika on opettanut ja antanut meille uudenlaisia tapoja ja mahdollisuuksia myös kokousten toteuttamiseen. Uskon, että monessa kunnassa ja muussakin yhteisössä kaivataan jo läsnäolokokouksia, mutta esimerkiksi hybridikokoukset ovat olleet niin hyvin toimivia, että niiden mahdollistaminen tulevaisuudessakin on myönteinen asia. Epäselvyyksien ja ongelmien välttämiseksi on hyvä, että sähköisten kokousten edellytyksistä säädetään nyt tarkemmin. On hyvin todennäköistä, että sähköisille kokouksille on tarvetta jatkossakin. Vaikka meillä ei mitään epidemiaa olisikaan, niin luulen, että niiden käyttö kyllä laajenee. Kun niitä osataan käyttää hyvin ja oikealla tavalla, niin se on oikein hyvä.

Kuten valiokunnan mietinnössäkkin todetaan, niin monipaikkaisuus ja monikanavaisuus sekä äänestysmenettelyjen salliminen myös hybridimallilla on kirjattava selkeästi lakiin, jotta ei jää mahdollisuutta menettelyvirhetulkinnoille. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Huttunen.

16.27 Hanna Huttunen kesk: Kiitos, arvoisa puheenjohtaja! Kuten edustaja Elo tässä totesi, nykyinen kuntalaki on vuodelta 2015. Sitä on sovellettu kokonaisuudessaan vuonna 2017 alkaneen valtuustokauden alusta. Tämän jälkeen lakia on muutettu jo useamman kerran.

En lähde kertaamaan kaikkea sitä, mitä edustajat jo tässä sanoivat, eli olen samaa mieltä tästä kaikesta teidän kanssanne. Mutta haluan kiinnittää huomiota myös tähän sähköiseen kokousmenettelyyn. Myös meidän valiokunta piti tarpeellisena korostaa sitä, että lisäksi kuntalakiin ehdotetaan muutoksia sähköisistä kokouksista koskevaan sääntelyyn. Tarve on aivan ilmeinen. Me kaikki varmaan, tai suurin osa, täällä eduskunnassa olemme myös val-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2021 vp

tuutettuja, ja olemme varmaan istuneet niin Teams-kokouksissa kokonaan kuin hybridikokouksissa, ja olemme huomanneet, että eri kunnissa on paljon erilaisia käytäntöjä. Ja ihan tämä vuosi on jo osoittanut, että tässä on ehdottomasti säätelyn tarvetta ja nimenomaan täsmennyksen tarvetta, ja tähän myös meidän valiokuntamme kiinnitti erityistä huomiota. Ja onkin tärkeää, että kuntalakiin tehtäisiin myös pysyviä muutoksia, että tämä selkeytyisi.

Nyt olemme jo saaneet lukea lehdistä, että on ilmennyt, että joissakin kunnissa on pidetty kokouksia, mitkä on todettu sitten kuntalain vastaisiksi. Siellä on sattunut puhtaita vahinkoja, niin että ollaan periaatteessa seurattu, mitä eduskunnassa on säädetty, mutta sitten oma hallintosääntö ei olekaan istunut tähän muottiin. Ja juuri tällaisista syistä ehdottomasti tätä pitäisi tarkentaa ja tehdä pysyvät muutokset kuntalakiin. Voi olla, että seuraavalle valtuustosukupolvelle, joka valitaan nytten kesäkuussa, tämä on jo aivan täysin normaali käytäntö. Me, jotka olemme istuneet siellä useamman vuoden, olemme joutuneet opettelemaan tämän.

Mutta kaiken kaikkiaan hallituksen esitys oli mielestämme hyvä. Sinne tehtiin aivan pieniä muutoksia ja pieniä viilauksia lähinnä voimaantuloaikaan. Kiitänkin hallitusta hyvästä esityksestä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 242/2020 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.